

DECRET ASUPRA PĂCII (1917)

„Războiul din 1914—1918 — primul război mondial imperialist — a avut la origine lupta statelor imperialiste pentru împărțirea lumii, pentru acapararea unor noi sfere de influență, pentru lărgirea pieței de desfacere și a surselor de materii prime, pentru redistribuirea imperiilor coloniale. Acest război a fost condamnat de forțele înaintate, revoluționare din toate țările : clasa muncitoare, mișcarea socialistă, numeroase personalități progresiste s-au ridicat împotriva războiului imperialist, arătând că țelurile lui contraveneau intereselor maselor largi populare, slujeau numai exploatatorilor, prevenind asupra suferințelor și pierderilor grave pe care avea să le aducă tuturor popoarelor, cauzei progresului și civilizației“.¹ V. I. Lenin scria că : „Elementul național din războiul austro-sârb are o însemnătate cu totul secundară și nu schimbă caracterul general imperialist al războiului“². Iar pentru a nu rămîne nici un dubiu asupra celor vinovați de dezlănțuirea lui, el adăuga : „Întreaga istorie economică și diplomatică a ultimelor decenii arată că ambele grupuri de națiuni beligerante au pregătit în mod sistematic tocmai un astfel de război“³.

O asemenea precizare a fost de o deosebită importanță teoretică și practică pentru organizarea luptei antirăzboinice, pentru o pace democratică, în condițiile în care ideologia naționalistă, sprijinită și de o serie de conducători social-democrați din Internaționala a II-a lăsase „...urme adînci în masa micii burgezii și în rîndurile unei părți a proletariatului“⁴.

Mișcarea muncitorească din țara noastră a militat cu hotărîre împotriva războiului imperialist, precum și împotriva participării României la acest război. Proletariatul, socialiștii s-au pronunțat, totodată, cu fermitate pentru unirea Transilvaniei cu România.

Desfășurarea războiului imperialist a impus sacrificii tot mai mari, umane și materiale, în primul rînd maselor populare. Mobilizările, rechizițiile, reducerea permanentă a rațiilor alimentare, lipsa acută a bunurilor de consum absolut necesare, pe de o parte, iar creșterea numărului profitorilor de pe urma războiului, pe de altă parte, au ascuțit la maximum contradicțiile interne din statele beligerante. Se acumulau treptat elementele crizei revoluționare ; în condițiile date, lupta pentru pace, pentru încetarea războiului se împletea tot mai mult cu lupta de eliberare socială și națională a multor popoare. Are pentru

¹ N. Ceaușescu, *O jumătate de secol de la marea epopee națională a Mărașetilor, în România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. II, Ed. politică, București, 1968, p. 466.

² V. I. Lenin, *Opere*, vol. 21, Ed. P.M.R., București, 1952, p. 145.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

noi o deosebită valoare precizarea făcută în recentul program al Partidului Comunist Român, după care, istoria a demonstrat că „...formarea statului unitar român nu a fost rezultatul unui eveniment întâmplător, de conjunctură, al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor; tratatul de pace n-a făcut decât să consfințească o situație de fapt, creată de lupta maselor populare”⁵.

Victoria Revoluției Socialiste din Octombrie 1917 — eveniment de însemnatate istorică în evoluția mondială — a marcat un moment de covârșitoare importanță în lupta generală pentru încetarea războiului și o pace democratică. Primul stat al muncitorilor și țăranilor, născut din furtuna revoluției, și-a afirmat încă din primele zile ale existenței sale dorința sa profundă de pace. Decretul asupra păcii⁶, adoptat de cel de al II-lea Congres general al sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din Rusia, din 25—26 octombrie (7—8 noiembrie) 1917, se înscrie printre primele acte ale Puterii Sovietice.

Textul :

„Guvernul muncitoresc și țărănesc, care a fost creat de revoluția din 24—25 octombrie și care se sprijină pe Sovietele de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor, propune tuturor popoarelor beligerante și guvernelor lor¹ să înceapă imediat tratativele în vederea încheierii unei păci democratice drepte.

Guvernul consideră că pacea dreaptă sau democratică, dorită cu atâta ardoare în toate țările beligerante¹¹ de majoritatea covârșitoare a muncitorimii și a claselor de oameni ai muncii, istovite, chinuite și sleite de pe urma războiului, pace pe care, după doborârea monarhiei țariste, muncitorii și țăranii ruși au cerut-o stăruitor și cu toată hotărârea, este o pace imediată, fără ane-xiuni (adică fără cotopirea unor teritorii străine, fără alipirea cu forța a altor naționalități) și fără contribuții.¹¹¹

Guvernul Rusiei propune tuturor popoarelor beligerante încheierea imediată tocmai a unei asemenea păci, declarându-se gata să întreprindă imediat, fără cea mai mică întârziere, toate demersurile necesare pînă în momentul în care toate condițiile acestei păci vor fi fost definitiv ratificate de către adunările împuternicite ale reprezentanților poporului din toate țările și ai tuturor națiunilor.

Potrivit sentimentului de justiție, al democrației, în general, și al claselor de oameni ai muncii în special, prin anexarea și cotopirea de teritorii străine, guvernul înțelege orice alipire a unei naționalități mici sau slabe la un stat mare sau puternic fără consimțămîntul și dorința — exprimate precis, clar și de bună voie — ale acestei naționalități, indiferent cînd a fost săvîrșită această alipire forțată și indiferent de gradul de dezvoltare sau de înapoiere al națiunii alipite cu forța sau reținute cu forța în granițele statului respectiv. Și, în sfîrșit, indiferent dacă această națiune trăiește în Europa sau în depărtate țări de peste ocean.

Dacă o națiune oarecare este reținută cu forța în granițele statului respectiv, dacă în ciuda dorinței exprimate de ea — indiferent dacă este exprimată

⁵ Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed. politică, București, 1975, p. 20.

⁶ V. I. Lenin, Raport asupra păcii, 26 octombrie (8 noiembrie), în *Opere complete*, vol. 35, Ed. politică, București, 1965, pp. 13—16.

prin presă, prin adunări populare, prin hotărâri ale partidelor sau prin revolte și insurecții împotriva asupraii naționale —, dacă acestei națiuni nu i se acordă dreptul ca, prin vot liber și în urma retragerii complete a trupelor națiunii anexeante sau, în general, ale națiunii mai puternice, să rezolve fără cea mai mică constrângere problema formei de existență a ei ca stat, alipirea ei constituie o anxietate, adică o cotropire și o silnicie.

Guvernul consideră drept cea mai mare crimă împotriva omenirii continuarea acestui război, purtat pentru împărțirea între națiunile puternice și bogate a națiunilor slabe crotopite de ele, și declară solemn că este gata să semneze imediat clauzele unei păci care să pună capăt acestui război pe baza condițiilor mai sus arătate, deopotrivă de drepte pentru toate națiunile, fără excepție.

Totodată, guvernul declară că el nu consideră nicidecum condițiile de pace mai sus arătate ca fiind ultimative, cu alte cuvinte, el este de acord să examineze și orice alte condiții de pace, insistând doar ca ele să fie cât mai grabnic propuse de către oricare dintre țările beligerante și ca propunerile privitoare la condițiile de pace să fie făcute cât mai clar și absolut fără nici un echivoc sau secret.

Guvernul desființează diplomația secretă, declarând că, în ceea ce-l privește, are intenția neclintită de a duce toate tratativele în mod absolut deschis^{IV} în fața întregului popor, și de a da fără întârziere publicității textul complet al tratatelor secrete pe care guvernul moșierilor și capitaliștilor le-a ratificat sau le-a încheiat începând din februarie și pînă la 25 octombrie 1917. În măsura în care prin aceste tratate secrete se urmărește — așa cum este de cele mai multe ori cazul — asigurarea unor avantaje și privilegii pentru moșierii și capitaliștii ruși, menținerea sau extinderea anexiunilor velicorușilor, guvernul declară conținutul lor nul și neavenit, imediat și fără rezerve.

Propunînd guvernelor și popoarelor din toate țările să înceapă imediat și în mod deschis tratative pentru încheierea păcii, guvernul declară că, în ceea ce-l privește, este gata să ducă aceste tratative prin corespondență, prin telegraf, cît și pe calea unor discuții directe cu reprezentanții diferitelor țări sau într-o conferință a acestor reprezentanți. Pentru înlesnirea acestor tratative, guvernul numește un reprezentant plenipotențiar în țările neutre.

Guvernul propune tuturor guvernelor și popoarelor din toate țările beligerante încheierea imediată a unui armistițiu, considerînd că, în ceea ce-l privește, este de dorit ca acest armistițiu să fie încheiat pe cel puțin 3 luni, adică pe un termen în cadrul căruia să fie pe deplin posibilă atît terminarea tratatelor de pace duse cu participarea reprezentanților tuturor popoarelor sau națiunilor, fără excepție^V, atrase în război sau silite să ia parte la el, cît și convocarea unei adunări împuternicite ale reprezentanților poporului din toate țările în vederea ratificării definitive a condițiilor de pace.

Adresînd aceste propuneri de pace guvernelor și popoarelor tuturor țărilor beligerante, guvernul provizoriu muncitoresc și țărănesc al Rusiei se adresează de asemenea și, în special, muncitorilor conștienți ai celor trei națiuni, cele mai înaintate ale omenirii, și ai celor mai mari state care participă la actualul război : Anglia, Franța și Germania. Muncitorii acestor țări au adus cele mai mari servicii cauzei progresului și socialismului : exemplele mărețe ale mișcării cartiste din Anglia, revoluțiile de importanță istorică mondială săvîrșite de pro-

letariatul francez, în sfârșit, lupta eroică dusă împotriva legii excepționale din Germania^{VI}, precum și activitatea îndelungată, fermă, disciplinată, care poate servi drept model muncitorilor din lumea întreagă, în vederea creării organizațiilor proletare de masă în Germania. Toate aceste exemple de eroism proletar și de creație istorică sînt pentru noi o cheazășie că muncitorii din aceste țări vor înțelege că sarcina care le revine în momentul de față este de a izbăvi omenirea de ororile războiului și de consecințele lui, că acești muncitori, prin activitatea lor multilaterală, hotărîită, de o energie neprecupețită, ne vor ajuta să ducem la bun sfârșit cauza păcii și totodată, cauza eliberării maselor muncitoare și exploatate ale populației de orice robie și de orice exploatare^{VII}.

Comentariu istoric

I. Apelul la pace a fost adresat atît guvernelor cît și popoarelor, avîndu-se în vedere, pe de o parte, rolul politic al primelor, iar pe de altă parte, starea de efervescență revoluționară cît și marea dorință de pace existentă în rîndul maselor. Așa cum spunea Lenin : „Nu putem ignora guvernele, căci aceasta ar face să se amîne posibilitatea de a încheia pacea, iar unui guvern popular nu-i este îngăduit să facă un asemenea lucru ; dar n-avem dreptul să nu ne adresăm, în același timp, și popoarelor. Pretutîndeni, guvernele și popoarele sînt în dezacord, și de aceea trebuie să ajutăm popoarele să intervină în problemele războiului și păcii“⁷.

II. Este vorba de țările participante la războiul imperialist mondial (1914—1918) : pe de o parte, blocul țărilor Antantei (Franța, Marea Britanie, Rusia, Italia și SUA, care li s-au alăturat precum și Belgia, Serbia, România, Japonia și China, iar pe de altă parte — așa zisa Cvadruplă alianță — Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria.

III. Lenin aprecia ca fiind de o deosebită importanță lămurirea maselor asupra caracterului real al războiului și necesitatea încheierii păcii. El s-a ridicat, totodată, cu fermitate, împotriva celor ce propovăduiau pacifismul și vorbeau despre pace în mod cu totul abstract. „Una din formele de prostire a clasei muncitoare, scria el încă în 1915, este pacifismul și propovăduirea abstractă a păcii.“⁸.

IV Este știut faptul că a fost semnată o pace în care marile puteri învingătoare au avut cuvîntul hotărîtor ; ele și-au disputat și împărțit imense teritorii, fostele colonii germane, fostele posesiuni ale învinșilor pe teritoriul altor state ; au impus, de asemenea, imense contribuții de război, așa numitele „reparații“, statelor învinse care, nu numai că au dezorganizat economia acestor state, dar au schimbat un jug colonial cu altul și au apăsătoru greu asupra maselor muncitoare din statele învinse și, în primul rînd, din Germania. Pacea încheiată era chemată să consfințească noua reîmpărțire a lumii pe baza căreia 7/10 din omenire era pusă la dispoziția unui mic grup de țări imperialiste învingătoare. Apreciind această reîmpărțire imperialistă a lumii, V. I. Lenin arăta că ea „stă pe un vulcan“⁹.

⁷ *Ibidem*, p. 16.

⁸ V. I. Lenin, *Opere*, vol. 21, Ed. P.M.R., București, 1952, p. 148.

⁹ *Ibidem*, *Opere*, vol. 31, ESPLP, București, 1956, p. 309.

Guvernul sovietic s-a pronunțat cu fermitate pentru o politică deschisă, pentru denunțarea tratatelor secrete, pentru ducerea tratativilor deschise în fața popoarelor care să ia cunoștință despre conținutul tratatelor ce urmau a fi semnate. Aceasta reflectă caracterul democratic al modului de participare al opiniei publice la hotărârea viitoarei organizări a lumii. „Noi sîntem împotriva diplomației secrete și vom lucra deschis, în fața întregului popor“¹⁰), scria V. I. Lenin în 1917. Principiul a fost, de altfel, proclamat și de Wilson, președintele Statelor Unite, în cele 14 puncte expuse la 8 ianuarie 1918. Dar, același Wilson a propus ca principalele probleme ale Conferinței de pace, care a avut loc la Paris între ianuarie—iunie 1919, să fie rezolvate în cadrul restrîns al marilor puteri, în consfătuiri strict secrete, așa cum, de altfel, s-au și desfășurat lucrurile.

V. Principiul democratic al participării tuturor statelor, pe bază de egalitate, la Conferința de pace, așa cum rezulta din Decretul de pace, a fost departe de a fi respectat. Cînd Brătianu, reprezentantul României a susținut că statele mici nu participă la dezbaterile din Conferință ci sînt aduse ca niște învinuiți în fața unui tribunal, unul din reprezentanții celor patru mari puteri i-a replicat : „...dar crezi Dumneata că noi constituim în Consiliul suprem o Conferință ? Și noi sîntem aduși aici în fața unui arbitru care decide pentru toți“¹¹. Era vorba de Wilson, președintele S.U.A.

Statul Sovietic, care realizase profunde transformări revoluționare, ale cărui popoare dăduseră imense jertfe de sînge în primul război mondial, nu a fost invitat să participe la Conferința de pace. Aceasta exprima nu numai teama puterilor imperialiste de influența pe care o putea avea asupra dezbaterilor Conferinței, dar, mai ales, de semnificația prezenței lui care, după afirmația lui Orlando, reprezentantul Italiei, ar fi însemnat o recunoaștere, fie și numai formală, a primului stat proletar din lume.

VI. Legea excepțională împotriva socialiștilor a fost introdusă în Germania în 1878 de guvernul Bismarck, în vederea luptei împotriva muncitorilor și a mișcării socialiste. Prin această lege erau interzise toate organizațiile partidului social-democrat, organizațiile muncitorești de masă, presa muncitorească și erau confiscate publicațiile socialiste ; social-democrații erau prizonieri, expulzați. Ca urmare a continuării luptei hotărîte, legale și ilegale, de către oamenii muncii din Germania, în 1890 această lege a fost abrogată.

VII. Pe baza unei profunde analize a stării de spirit revoluționare existente în rîndul maselor muncitoare, armatelor de pe front, naționalităților și națiunilor asuprite, exprimată în numeroase greve, manifestații, refuz de a mai lupta, lupte de eliberare națională și socială, V. I. Lenin avea convingerea posibilității exercitării unei presiuni efective și puternice asupra propriilor lor guverne, în vederea terminării războiului și încheierii unei păci democratice. Evoluția evenimentelor a fost o confirmare, în cea mai mare parte, întemeiată ; ne referim la sfîrșitul războiului, la un an de la proclamarea Decretului asupra păcii, în primul rînd, nu ca urmare a neputinței de a-l continua de către guvernele imperialiste ci a puternicelor lupte revoluționare de eliberare socială și națională care au zguduit aproape întreaga lume.

¹⁰ Idem, *Opere complete*, vol. 35, E.P., București, 1965, p. 17.

¹¹ I. C. Brătianu, *Situația internațională a României*, Imprimeria „Independența“, București, 1919, p. 24.

Indicații metodice

Documentul poate fi utilizat în lecțiile ce privesc primul război mondial, atât pentru aspectele referitoare la dorința de pace exprimată în manifestațiile oamenilor muncii, în atitudinea soldaților de pe front, cât și în cele ce oglindesc modalitățile de rezolvare a problemelor păcii și organizării lumii postbelice. De asemenea, el poate fi folosit pentru a demonstra importanța și influența victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, nu numai asupra stării de spirit a maselor populare ci și în indicarea principiilor democratice de reorganizare a lumii după primul război mondial, principii de care nu au putut să nu țină seama, firește parțial, participanții la Conferința de pace de la Paris.

BIBLIOGRAFIE

1. V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 35, E.P., București, 1965, pp. 13—16.
2. Nicolae Ceaușescu, *O jumătate de secol de la marea epopee a Mărășeștilor*, în *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste*, vol. II, Ed. politică, București, 1968, p. 446.
3. Acad. P. Constantinescu-Iași, Al. Vianu, N. Copoiu, Gh. Cazan, *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie*, Ed. politică, București, 1967, pp. 273—276.

EMA NASTOVICI